

Tarih Okulu
Mayıs-Ağustos 2010
Sayı VII, 209-211.

Lois Martin, **Cadılığın Tarihi (Ortaçağ'da Bilge Kadının Katli)**, 99 sayfa, Çeviren: Barış Baysal, Kalkedon Yayınları, İstanbul, Kasım 2009, 1. baskı, ISBN: 978-605-5679-31-6

Onur Kutlu ŞENTÜRK*

*“Her kültür kendi cadısına ve büyücüsüne sahiptir
ve her kültürde bunlara imrenilir yada bunlardan korkulur”¹*

“... algıda yaşanan bu değişimin sebepleri Avrupa toplumunun temellerini sarsan yeni bir paranoyada gizlidir. 1000-1400 yılları arasında Avrupa'nın toplumsal ve politik çizgisinde büyük bir değişim yaşandı. İşgalci Müslüman orduların tehdidi, Doğu Ortodoks Kilisesi ile yaşanan ayırım, heretikliğin yükselişi ve Kara Ölüm'ün yıkıcı etkileri bir araya gelerek Avrupalı zihninde toplumsal, ruhsal ve politik hayatın pek çok yanında radikal değişikliklere neden olacak yeni bir kuşatılmışlık hissi yarattı. Ortaçağ Avrupası kendini saldırı altında hissetti ve sonraki dönemler komplo teorileriyle dolup taşı. Yahudiler, cüzamlılar, heretikler ve kâfirler Avrupa Hıristiyanlığını bizzat Şeytan tarafından kurgulanan acımasız bir komployla yıkmaya çalışan yeni “iç düşmanlar” olarak görüldü. Zamanla cadı figürü topluma karşı çalışan bu gizli şeytanın nihai sembolü olarak yeşermeye başladı ve Ortaçağların paranoyası derinlere yerleşmiş bir şeytan korkusuyla erken modern döneme taşındı, korundu ve büyütüldü.”²

Yukarıda geçen pasaj kitaptan alıntılanan ve kitabın fikirsellemlerinin inşa edildiği belirli bir yaklaşım tarzını özetlemektedir.

Türkiye’de öznel dönük tarihin metalaştırmadığı, tözsel olmayanın olumsuzlanarak sıradanlaştırıldığı, dolayısı ile de sıradan olanın ilgiden

---

* Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ortaçağ Tarih Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi. onurkutlusenturk@hotmail.com

¹ A.g.e., s. 11.

² A.g.e., s. 16.

uzaklaştığı bir üretim ve sentez ortamında; dünyanın gördüğü en büyük çılgınlık noktalarından birisi olan 'cadı avı' kavramı yeterince bilimsel ilgiye haiz olamamıştır. Bu bağlamda meraklının veyahut araştırmacının konu ile ilgili olarak ancak ve ancak çeviri eserlere ulaşabilmesi şaşırtıcı olmamalıdır. Adı geçen bu kitap da bir çeviri çalışmasının ürünüdür. Küçük bir danışma kitabı niteliğinde olan bu kitap kendi deyimi ile "Avrupa tarihinde cadılar ve toplum arasındaki ilişkiyi ele almaktadır. Konuyu zaman mekân en önemlisi de gerçeklikle sınırlandırmıştır."³ Kitabın giriş kısmındaki bu iddia metin boyunca oldukça sistemli bir şekilde, özellikle de gerçeklik vurgusundan taviz verilmeden devam ettirmeye ve korunmaya çalışılmıştır. Kitapta, piyasadaki "gizli öğretileri" ele alan bir takım kitaplarda gözlemlenebileceği üzere fantastik edebî / mitolojik öğeleri, gerçeklik çerçevesinde olumlayan bir tavır takınılmamış; mevcut dünyanın fiziksel gerçekliği üzerinden geliştirilen bir anlatı metodu tercih edilmiştir. Ayrıca kitap kapsamında cadılık üzerine kısa bir köken-bilimsel açıklamaya girişen kitabın yazarı, cadılığın alametleri veyahut ona atfedilen bir takım söylenceleri ele alarak okuyucuyu "tarihsel cadılık inançlarının" temellerindeki ana noktalara yönlendirmiştir.

Yazar özellikle bağnazlık dışı bir tutumla ele aldığı, dinsel ritüellerin devinimsel yol çizgisinin semavi din olarak addedilen Hıristiyanlık'taki durak noktaları üzerinden örneklemeler sergileyerek olayı içe dönük bir Hıristiyanlık meselesi haline getirmekten sakınmıştır. Yazarın örneklemeleri de Pers, Yunan, Kelt ve pek çok öteki topluluğun mitolojilerinden beslenmiştir. Bunun yanında hem *cadıların* hem de *cadı avlayanların* terimsel ve kavramsal sınıflandırılması yolunda, felsefeye atıf yapılmış ve yer yer psikolojik öğelerden örneklemeler sunulmuştur.

Her şeyden öte kitap, belli başlı cadılık ve cadı avcılığı ile ilgili ve döneminde yazılmış pek çok kaynak eser, mektup, kilise broşürü gibi yazınsal öğeye başvurduğundan ve bu öğeleri metin içinde tanıttığından küçük bir *literatür* derlemesi özelliği de taşımaktadır. Bununla beraber kitap bir vaka aktarıcılığı rolü de üstlenerek belirli başlı pek çok cadılık ve cadılık mahkemesi olayını da alıntılarla okuyucuya nakletmektedir. Yazarın belki de en ilgi çekici yaklaşımı öncelikle cadılık ve sonrasında da cadı avcılığının mantıksal temelleri hakkındaki görüşleridir. Zira kitabın adından da anlaşılacağı üzere cadı kavramını, "bilge kadın" olarak tanımlamış hatta cadı avını, erkek egemen

---

³ A.g.e., s. 12.

toplumun “kadından ve kadına ait olanın” korkusundan kaynaklanan ve aynı şekilde kadına yönelen bir kırım olduğu tezi çerçevesinde geliştirmiştir. Yazara göre cadı avı, erkeğe ait olup kadını hedef alan -Hıristiyanlıkta yer alan, kadının konumu kavramının, gerek Havva gerekse de Meryem’in dinsel rolü üzerinden değerlendirilen belirli alt benliksel ve kadına yönelik baskılayıcı mesajlar içerip, şekillendirici bir yapıya sahip olup olmadığı tartışmaya açıktır.- bir takım bilinçaltı ve üstü korkuların/yönelimlerin sonucunda gerçekleşen ve dünya tarihinde şiddetin dinsel kaynaklı dışavurumunu teşkil eden en belirgin olaylardan birisidir.

Yazarın bir diğer tespiti cadı avı olaylarının mekansal sorunsalı üzerinedir. Cadıların yakalandıkları takdirde belirli ithamlar doğrultusunda engizisyon mahkemelerince yargılandıklarını ve bizzat cadılığa özgü kanun maddeleri ve ceza yaptırımlarının olduğunu belirten yazar vaka örnekleme yöntemiyle bu durumu ortaya koymuştur. Bu cadılık vakalarının ve yargılamaların haritalanmasına giden yazara göre; oldukça küçük ve sınırlayıcı bir bölge -Strasbourg çevresindeki 300 mil yarıçaplı daire- çerçevesinde kalan bu cadı avı yönelimi, çerçevenin dışında kalan diğer pek çok ülke ve coğrafyaya sonradan, belki de biraz ite kaka girmiştir. İngiltere gibi ana kıta dışında kalan bir kaç ülkede gözlemlenen cadılık ve cadı avcılığı olaylarının mevcut yargısal sürece resmen dâhilinin oldukça geç tarihlere rastladığını belirten yazar, Kraliçe Victoria dönemi cadı algısının bambaşka bir boyut aldığını da ileri sürmektedir. Bu bağlamda cadılığın modern dönem romantikleri ve halk bilimcileri arasında, “kadını yücelten ve yüce bir ‘tanrıça’ ya hizmet eden prehistorik bir dinin son kalıntıları” olarak nitelenmesi bu dönemin cadı algısının örneklenmesi olarak sunulmuştur.

Sonuç olarak kitap bir ön bilgilendirme sunarak meraklıyı alan ile ilgili daha derinlere açılmaya zorlamaktadır. Tam manası ile ilmi metotlar çerçevesinde değerlendirilerek bakıldığında salt bir tarih metodolojisi sunmamakta ancak yazarın konuya yaklaşımında Avrupa yapı-sökümcülüğünün ve yorum-bilgiselliği üzerine üretilen çeşitli sorgulamaların yapısal izine rastlanabilmektedir.